

Dijital Dönüşüm ve Akıllı Uygulamalar Üzerinden Avrupa'da Kırsal Turizme Bakış

A Perspective on Rural Tourism in Europe Through Digital Transformation and Smart Applications

Emre ATABERK^a ve Füsün BAYKAL^b

^a Öğr. Gör., Ege Üniversitesi, Bergama Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, İzmir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-3338-4798

^b Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İzmir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-4599-4235

Özet

Bu çalışmanın amacı, dijital teknoloji kullanımının kırsal turizme getireceği avantaj ve dezavantajları ortaya koymak, AB'den örneklerle konuyu somutlaştırmaktır. Bu çalışma, sosyal bilimlerde nitel araştırma kapsamında hazırlanmıştır. İlgili literatürden elde edilen verilerle kuramsal temel oluşturulmuş, uygulama örnekleri çalışmaya somut bulgular sağlamıştır. Konu akışı güncel kırsal turizm, kırsal turizmde dijitalleşme, akıllı köyler ve akıllı kırsal turizm ve Avrupa örnekleri üzerinden tasarlanmıştır. Bu yönüyle çalışmanın betimsel analiz sınırları içerisinde kaldığı söylenebilir. Dijital teknolojilerin kırsal turizmi nasıl dönüştüreceği henüz tam anlaşılmış değildir. Kimilerine göre büyük kolaylıklar ve avantajlar getirecek, diğerlerine göre kırsal turizm kırsal kültürden beslenen özgünlüğünü kaybedecektir. Avrupa'da dijitalleşmiş "akıllı kırsal turizm" örnekleri İtalya, İspanya, Romanya ve Slovenya üzerinden değerlendirildiğinde; dijitalleşmenin tanıtım ve pazarlamada, yeni profilden turistleri çekmede ve yerel halkın yaşam kalitesini iyileştirmede olumlu etkilerde bulunduğu görülmüştür. Kırsal turizmde dijitalleşmenin bu olumlu etkilerini çoğaltmak, olumsuz etkiler yaratmasını önlemek için; kırsal turizmin kırsal tanıtım ve pazarlamasında, ağ kurmada, güvenliği sağlamada, turistin yer araması ve tavsiye almasında, ulaşım ve konaklamada, deneyimlerin paylaşılması ve geri dönüşlerde dijital teknolojiden yararlanmak son derece akılcıdır.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Kırsal Turizm, Gelecek, Fırsatlar, Endişeler.

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 15.07.2025

Kabul Tarihi 19.09.2025

Sayı Editörü

Hacer ARSLAN KALAY

Abstract

The aim of this study is to identify the advantages and disadvantages that the use of digital technologies may bring to rural tourism and to substantiate the discussion with examples from the European Union. This study was conducted within the framework of qualitative research in the social sciences. A theoretical foundation was established through data obtained from the relevant literature, while case examples provided concrete findings. The flow of the study is organized around the topics of contemporary rural tourism, digitalization in rural tourism, smart villages and smart rural tourism, and European case studies. In this regard, the study can be considered within the scope of descriptive analysis. The transformative impact of digital technologies on rural tourism is not yet fully understood. Some argue that these technologies offer significant convenience and benefits, while others contend that digitalization may cause rural tourism to lose its authenticity, which is deeply rooted in rural culture. Evaluations of digitalized "smart rural tourism" practices in countries such as Italy, Spain, Romania, and Slovenia reveal that digitalization has had positive effects on promotion and marketing, attracting new tourist profiles, and improving the quality of life for local communities. To enhance these positive outcomes and mitigate potential negative effects, it is highly advisable to utilize digital technologies in areas such as rural tourism promotion and marketing, networking, ensuring safety, location search and recommendation systems, transportation and accommodation, as well as experience sharing and feedback.

Keywords: Smart Rural Tourism, Future, Opportunities, Concerns.

Sorumlu Yazar

Emre ATABERK
emre.ataberk@ege.edu.tr

Önerilen Atf:

Ataberk, E. ve Baykal, F., (2025). Dijital Dönüşüm ve Akıllı Uygulamalar Üzerinden Avrupa'da Kırsal Turizme Bakış. *Journal of Academic Tourism Studies*, 6(Özel Sayı): 35-48.

1. GİRİŞ

Kırsal turizm, 21.yüzyılda küresel gelişmelerin etkisiyle “kabuk değıştirme” süreci yaşamakta, yenileyici, canlandırıcı ve dönüştürücü işlevler/roller kazanmaktadır. Bir turizm türü ve bir kırsal kalkınma aracı olarak kırsalı ilgilendiren her türlü politik kararların ve girişimlerin uygulanmasında kırsal turizme başvurulmaktadır. Turistlerin son dönemlerde kırsal turizmi tercih nedenlerinin de oldukça çeşitlenmesiyle “Yeni (İkinci) Nesil Kırsal Turizm” den bahsedilmeye başlanmıştır (Baykal, 2022: 215). Bu süreç kırsal turizmin yenilenmesi anlamına gelmektedir. Yeni nesil kırsal turizmin portföyünde “dijital teknoloji” olmazsa olmazlar arasına girmiş, dijitalleşme, kırsal turizmi dönüştürücü faktörlerden biri olmuştur. Günümüzde işletmeler, hükümetler, destinasyonlar, ekonomik sektörler ve bireylerin hepsi bir dönüşüm içindedir. Bu dönüşümde üç temel güç rol oynamaktadır: Teknoloji, küreselleşme ve demografik özellikler. Bu üçünün birbirini tetiklemesiyle yeni trendler ortaya çıkmaktadır. Kişisel bilgisayarlar, çevrim içi uygulamalar, akıllı mobil telefonlar, sosyal medya vb. verilere erişimi kolaylaştırdığı gibi, iletişimi güçlendirmekte ve birçok yeni iş alanları doğmaktadır. Bugünlerde öncülerini gördüğümüz ve devrim niteliğindeki yeni gelişmelerden sanal gerçeklik, yapay zeka ve robotik, günlük hayatımızda yer almaya başlamış, turizm endüstrisinde akıllı oda ve sesli komut sistemi, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik, büyük veri, blok zincir, bulut bilişim, Google haritalar, kiosk, nesnelerin interneti, optimizasyon hizmetleri, robotik teknolojiler, yapay zeka, yüz tanıma teknolojileri vd. uygulanmaya başlanmıştır. İnternet ve sosyal medya ise bilgiye erişimini kolaylaştırmakta, klasik tanıtım yöntemlerini, rehberliği ve seyahat acentelerini devre dışı bırakabilmektedir. Öte yandan 2000’li yıllarda ortaya çıkan “paylaşım ekonomisi platformları” üzerinden turistler; ev ve oda rezervasyonu, ulaştırma hizmetleri, seyahat arkadaşlığı, bisiklet, yemek, rekreasyon vd.nin paylaşımını yaparak, tüm dünyaya ulaşabilmektedirler. Gerçek dünyanın bir kopyasını oluşturan sanal ve artırılmış gerçeklik teknolojileri ise destinasyonlara, otellere, restoranlara vb. gitmeye gerek bırakmadan deneyimlenmesini mümkün kılarak turizm sektöründe hizmetin, tanıtım ve pazarlamanın sınırlarını son derece genişletmektedir (TÜRSAB, 2019: 6-8; Aydınbaş, 2023: 31-32, 35).

Avrupa Birliği, son yıllarda dijitalleşmeyi strateji (Digital Decade Policy Programme 2030; European Strategy For Data vd.), yasal düzenlemeler (Management Security Services; Digital Services Act; Digital Markets Act vd.), fonlama fırsatları (Horizon Europe: Cluster 4; Digital Europe Programme; InvestEU Programme vd.) ve ağlarla (European Digital Innovaiton Hubs; Intelligent Cities Challenge; EU Digital Finance Platform vd.) yoğun biçimde desteklerken (URL-1), dijitalleşme; Avrupa kırsal bölgelerinin kalkınma, yeşil ve dijital dönüşümünde bir “katalizör” haline gelmiştir. Dijitalleşme ve bilgi alışverişi, akıllı köylerin ve kırsal toplulukların dijital bilgi birikiminin artırılmasına odaklanarak “AB Yeşil Mutabakatı”nın önemli unsurlarından biri olmaktadır. (European Commission, 2024: 37). Bu bağlamda kırsal alanlarda yeşil uygulamaları çoğaltmada, sürdürülebilir dijital dönüşümü kolaylaştırmada, ileri teknolojilerin benimsenmesinde ve dijital becerilerin geliştirilmesinde kırsal turizm bir araç ya da bir uygulama alanı gibi görülmektedir. Böylece hem kırsal turizmi reforme etmek hem dijitalleşme yoluyla kırsal ekonomiyi canlandırmak, hem de kent-kır arasındaki eşitsizlikleri azaltmak amacıyla önemli finansman mekanizmaları tahsis edilmekte, daha fazla yapısal fonlar ve özel programlar yanında önemli girdiler sağlayan LEADER, PRODER ve INTERREG gibi programlar yürütülmektedir. Bütün bu gelişimlere rağmen, AB’de kırsal alanlara ilişkin istatistiklerin azlığı ve dijitalleşmenin ölçülmesinin zor ve karmaşık bir değişken olması nedeniyle dijital yeniliklerin kırlara ne ölçüde girdiği, giriş hızı ve bölgesel farklılıkları tanımak kolay olmamaktadır (Alonso vd., 2024: 33-34, 36, 41). Sonuç olarak, AB örneğinde olduğu gibi refah ülkelerdeki kırsal turizm ile gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal turizm ya da az yükselteli bölgeler ile uzak dağlardaki kırsal turizmin dijitalleşme düzeyi birbirinden çok farklıdır. Nitekim bir taraftan dijitalleşmenin son aşamasında “akıllı kırsal turizm köyleri” ortaya çıkarken, diğer taraftan dijitalleşmenin hiç girmediği köyler hala çoğunluktadır. Belki de bu aşamalı dijitalleşme diyebileceğimiz süreç, kırsal turizm üzerinde dijitalleşmenin olumlu-olumsuz etkilerini görmek ve geleceğini tartışmak açısından yararlı olacaktır. Bu eşitsizliğin olumsuz tarafı ise haksız rekabete yol açmasıdır.

Bu çalışmanın ana ekseninde yer alan kırsal turizmin dijitalleşmesi, kırsal turizmde dijital teknoloji kullanımının nerelerde, nasıl olduğu ve bu sürecin nasıl işlediği, kırsal turizmde etkilerinin neler olabileceği üzerinden masaya yatırılmakta, AB'den örneklerle konu somutlaştırılmaktadır. Çalışmanın tasarımı; yeni nesil kırsal turizm dinamikleri, kırsal turizmde dijital uygulamalar, akıllı köyler ve akıllı kırsal turizm, Avrupa'dan akıllı kırsal turizm örneklerinden yola çıkılmıştır. Tartışma ve sonuç kısmında dijitalleşme sürecinin kırsal turizmde getireceği kazanımlar, fırsatlar ve yaratacağı riskler SWOT analizi ile değerlendirilmiştir.

2. AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, "dijital ve akıllı" teknolojilerin kırsal turizmle ilişkisini kurarak, bu yönde yeni yapılanmaları eleştirel yaklaşımla değerlendirmek ve AB ülkelerindeki bazı örneklerle mevcut durumu ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşabilmek için hem kırsal turizmdeki son yeniliklerin hem de kırsal bölgelerdeki dijitalleşmenin geldiği düzeyin iyi bilinmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda tasarlanan çalışma, içeriği ve yöntemi ile sosyal bilimlerde nitel araştırma kapsamında kalmaktadır. İlgili literatürden yeni nesil kırsal turizm ve kırsalda dijitalleşme hakkındaki bilimsel yayınlar ve kurumsal belgelerden elde edilen verilerle kuramsal temeli oluşturulmuştur. Çalışmada yer alan uygulama örneklerinin de ayrı bir önemi vardır. Bu örnekler bize, akıllı kırsal turizm dönüşüm sürecinde hangi adımların atıldığını ve hangi sonuçların elde edildiğini göstermeleri açısından değerlidir. Nitel içerikli bu çalışmanın yöntemi betimsel analizdir. Böylece mevcut durumda neyin var olduğunu, neler olup bittiğini ve o süreci ortaya koymak mümkün olmuştur. Bu yöntemin sınırları içinde; ilişkisel zeminde betimlemeli, sorgulayıcı, yorumlayıcı ve eleştirel bir yaklaşım kullanılmıştır. Diğer taraftan, turizm coğrafyasında çok kullanılan bir araştırma yöntemi olan "güncel durum saptaması/örnek olay incelemesi" de bir diğer yöntemdir. Ancak, güncel bir durum olarak dijital ve akıllı kırsal turizm araştırılırken bir akıllı kırsal turizm yerleşmesinin incelenmemesi yöntemin kısmen uygulandığına işaret etmektedir.

3. KIRSAL TURİZMDE YENİLİKLER: YENİ NESİL KIRSAL TURİZM

BM Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), kırsal turizmi "ziyaretçi deneyiminin doğal çevre, tarım, günlük yaşam tarzı, kırsal kültür mirası ve ilgi çekici yerleri ziyaret etme ile bağlantılı, geniş ürün yelpazesine sahip bir turizm türü" olarak tanımlamaktadır. Kırsal peyzajlar hem doğal hem de kültürel coğrafi ortamlar olmaları nedeniyle kırsal turizmde bazen doğa, bazen de kültür baskın olabilmektedir. Sözelimi kırsal turizm, Gürcistan'da ekoturizm; Lübnan'daki dağlarda sürdürülebilir turizm; İsrail'de ise doğal alanlar ya da milli parklar içinde ve çevresinde yaşayan kırsal toplumlarla eşdeğerdir. Kırsal turizm, nüfus yoğunluğunun düşük, tarım ve ormancılık peyzajlarının baskın ve geleneksel yaşam biçimlerinin yaşatıldığı yerlerde gerçekleştiği için kırsal turizm politikalarının merkezinde altyapı ve destek hizmetlerinin iyileştirilmesi, yerel toplumların güçlendirilmesi ve yönetişimin teşvik edilmesi yer almaktadır. Öte yandan kırsal turizm, Meksika'da kırsal bölgelerin sürdürülebilir kalkınmasında olumlu etkiler yaratması için planlanmaktadır. Portekiz'de kırsal kalkınmaya öncelik veren ulusal eylem planında temel araç olarak tanımlanmakta, Endonezya'da ise "turizm köyleri", toplumsal dönüşüm, köy kültürü ve sürdürülebilir ekonomi için bütünleşik kalkınma modeli olarak kabul görmektedir (UNWTO, 2023: 6, 11, 15).

Kırsal turizmde hizmetler uzman personele sahip bir turizm şirketi tarafından değil, köylüler ve çiftçiler tarafından sunulmakta, o yüzden tipik bir "aile turizmi" kimliğiyle aile işletmeciliği şeklinde yürütülmektedir. Kırsal turizm, bazen yerel el sanatlarından gücünü almakta, bazen de sergiler, halk oyunları, geçit törenleri, düğünler gibi geleneksel ve toplumsal faaliyetlerle kırsal kültür turizmine geçiş yapabilmektedir. Kırsal turizmin bir başka yönü, bağcılık, bahçecilik, çiçekçilik, hayvancılık, arıcılık, balıkçılık, ormancılık gibi tarım temelli olmasıdır ki bu durumda agroturizmle kaynaşmaktadır. Kırsal turizmi bütünleyen en önemli hizmet ürünlerinden biri; kırsal mutfaklardır ve gastronomi turizmi ile bütünleşme söz konusudur. Kısacası, korunmuş doğal ve kültürel peyzajlar, ekolojik ürünler, tarihi ve kültürel yerler ile "geleneksel" ne varsa (mimari, el

sanatları, otantik yemekler, şenlik ve festivaller gibi) turisti kırsalda etkileyen ve hafızasına yerleşen en önemli çekiciliklerdir (Petelca ve Garbuz, 2020: 128-129). Yaklaşık elli yıllık bir süreçte küresel tanınırlık ve günümüzde popüler olma düzeyine erişen kırsal turizmin bir takım zayıflama belirtileri gösterdiği, bu yüzden yeni girişimlerle “İkinci Nesil (Yeni Nesil) Kırsal Turizm” den bahsedilmeye başlanmıştır.

İkinci nesil kırsal turizm, ondan yeni beklentilerle açıklanabilir. Sözelimi ondan daha sürdürülebilir olması, ortaklıklar kurması, web tabanlı pazarlanması ve yeni ürünlerin geliştirilmesi gibi. Lane vd. nin (2022: 1-2, 7-11) öne sürdüğü üzere; ikinci nesil kırsal turizm uygulamalarıyla küçük ölçekli, yerel mülkiyetli ve merkezi olmayan yapının korunması, aynı zamanda köylere tatil yeri statüsü kazandırılmasıyla yeni avantajlar elde edilebilecektir. Bu sürecin beraberinde yerel, bölgesel ve ulusal yönetim sistemleriyle ortaklaşa yürütülen bir kırsal turizm, sürdürülebilir olabilecektir.

İkinci nesil kırsal turizmin yeni işlevleri neler olacaktır/olmalıdır? Bu soruya üçlü bir yanıt verilmektedir: (i) *Kırsal yenileme*. Ekonomisi gerileyen ve nüfusu azalan bir kırsal yerleşmede “gençleştirme” politikaları ve programları kırsal turizmle bütünleştirildiği takdirde, nüfusun ve kırsal yaşamın yenilenmesi, kırsal gençliğin dışa göçünün azalması, toplumsal cinsiyete bakış açısının değişmesi mümkün olabilecektir. Kırsalın yenilenmesinde yerel gençler ve kadınlar kadar, kırsala yeni gelenler, çiftçiliğe yeni başlayanlar, aile çiftçiliğini sürdüren yeni nesillerin de kırsal turizmle ilgilenmesi önemli bir katkı sağlayabilecektir. Kırsal yenileme gücü olan bir diğer grup, turistlerdir. Bizzat kendileri de “yenilenme” süreci yaşadıkları için tercihlerinde doğaya daha fazla yakın olmak, doğal peyzajların ve sessizliğin tadını çıkarmak, kırsal yaşamı deneyimlemek, yerel halk kültürüyle iç içe olmak, kırsala ve kırsal turizme yenilikler getirebilecektir. (ii) *Kırsal canlandırma*. Kırsal turizmde yoksul ve refah düzeyi gerilemiş kırsal toplumları iyileştirme ideali doğrultusunda yönetim, yerel kapasitenin kullanımı, işbirliği, yerel yaratıcılıkların harekete geçirilmesi ve kırsal toplumun aktifleşmesi için yürütülecek programlar kırsal canlandırmaya yetecektir. (iii) *Kırsal dönüştürme*. Yeni nesil kırsal turizmden beklenen bu yeni işlev, kırsalda hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara yol açma ihtimali olması bakımından kritik öneme sahiptir. Olumlu taraftan bakılacak olursa; sözelimi gastronomiyi ön plana çıkaran bir kırsal turizm, yeni talep potansiyeline sahip olabilecektir. Yerel organik ürünleri kullanan kırsal mutfaklar, yemek atölyeleriyle turistlere deneyimler yaşatarak, sağlıklı yaşam tarzını benimsemeyi özendirebilecek, aynı zamanda da kırsal bölgelerde organik ürünlerin yetiştirilmesini teşvik ederek tarımda bir dönüşüm yaratabilecektir. Kırsalda dönüştürmenin olumsuz yönü ise “soylulaştırma”dır ve arka plandaki aktörlerden biri de turizmdir. Kırsal turizmin kırsal yerleşme insanlarını, evlerini iyi bir fiyata satarak oradan ayrılmasına yol açtığı, yeni gelenlerin de o yerleşmeye hem oturma hem de turizm eylemiyle yeni bir kimlik verdikleri görülmektedir. Ancak, planlı, örgütlü, katılımcılıkla yönetilen ve kontrol altındaki bir kırsal turizmin soylulaştırmaya yol açmasını düşünmek yanlıştır (Baykal, 2022: 229, 230-233, 239). Kırsal turizmin kırsalda dönüştürücü gücü hakkında bir başka örnek “sosyal çiftçilik” tir. Sağlık, rehabilitasyon, eğitim ve sosyal bakım ihtiyacında olanlar, sosyal dışlanma riski taşıyanlar ve engelliler, özel çiftliklerde tarımsal işlerle yenilikçi ve dönüştürücü turizmin bireyleri olmaktadır. Dönüştürücü sosyal çiftçiliğin önümüzdeki yıllarda kırsal turizmin yeni tamamlayıcılarından biri olması beklenmektedir. Çünkü sosyal çiftçilik “win-win” mantığıyla, çiftliklerin canlanmasına ve özel ihtiyacı olanların iyileşmesine iki taraflı hizmet etme felsefesine sahiptir (Tulla vd., 2017: 30).

Günümüzde kırsal turizm pazarında rekabet, doğal güzelliklerin rekabetinden çok destinasyonların rekabetine doğru bir eğilim göstermektedir. Turistlerin kırsal turizm destinasyonları hakkında bilgi edinmesinde pazarlama kanalları arasında bugün sırasıyla akraba ve arkadaşlardan ağızdan kulağa tanıtım, sosyal medya, mikro platformlar, geleneksel medya kanalları ve seyahat acenteleri başta gelmektedir. Ağızdan kulağa tanıtım, kırsal turizmde turist-ev sahibi ilişkisinin yoğun olması nedeniyle birinci sıradadır. Öte yandan her kırsal bölgede yeni iletişim teknolojileri altyapısının yeterli olmaması nedeniyle teknolojik araçlarla tanıtım ve paylaşımlar zayıf kalmaktadır. Bu, bir eksiklik olarak görüldüğü için kırsal turizm destinasyonları ile turistler

arasında hem bilgi iletişim kanallarının yenilenmesi hem de turistlerin ilgi alanlarına göre güncellenmelerin yapılması önerilmektedir. Böylece internet teknolojisinin yardımıyla kırsal turizm destinasyonu için optimum pazarlamanın gerçekleşeceği, bu sayede popülerliğin ve rekabet avantajının artacağı ileri sürülmektedir (Cheng vd., 2022: 3, 4-6).

4. KIRSAL TURİZMDE DİJİTALLEŞME VE DİJİTAL UYGULAMALAR

Avrupa Komisyonu, kırsalı yakından ilgilendiren küresel yeni gelişmeleri yönetebilmek amacıyla, 2021 yılında “Kırsal Alanlar İçin Uzun Vadeli Vizyon-2040” adı altında bir rapor hazırlamıştır. Kırsal vizyon yedi başlığa ayrılmış ve onlardan biri de “kırsalın dijital dönüşümü” başlığıdır. AB kırsalını büyük değişimlere hazır hale getirmeyi amaçlayan 2040 yılı hedefli bu yeni uzun vadeli vizyonda sürdürülebilir, yeşil ve dijital dönüşümlerle yenilenmiş, tamamlayıcı diğer turizm türleriyle entegre olmuş bir kırsal turizmin bugünden yarına kırsal sosyo-ekonomik kalkınmada daha güçlü kilit rol oynayacağını altı çizilmiştir (European Commission, 2021a, 2021b). Kısacası kırsal dijitalleşme kapsamına kırsal turizm de dahil edilmiştir. Beraberinde kırsal turizmin gelişimi için dijitalleşmenin fırsatları ve sorunları araştırılmaya başlanmıştır. O fırsatlardan biri, kırsal turizmde dijitalleşmenin akıllı, sürdürülebilir ve yüksek sosyal katılımcılıkla kırsal ekonominin büyümesini teşvik etme sürecinde çoklu kazan-kazan modelinin uygulanmasıdır. Kırsal turizmde dijitalleşmenin karakteristik özelliği, kademeli olarak ortaya çıkmasıdır ki öncelikle "internet+kırsal turizm" ikilisi önerilmektedir. Dijitalleşmenin kamusal turizm hizmetlerine entegrasyonu ise bir diğer öncelikli konular arasındadır. Sözelimi Çin'deki “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı”nda kırsal turizm ile kamu hizmetlerinin dijitalleştirilmesi arasında işbirliği sistemi kurulmuş, hizmetlerde kaliteyi yükseltme, kırsal turizm arzını verimli kılma, kırsal yerleşmeleri ve turizmi sürdürülebilir ve koordineli geliştirme hedeflenmiştir (Yang vd., 2024: 1,3-5).

Kırsal turizmde işletmelerin, yerel yönetimlerin ve turistler kadar yerel halkın da dijital ihtiyaçlarının gözetilmesi, dengeli ilişkiler için “kırsal dijital inovasyon ekosistemi”ne geçilmesi önerilmektedir. Bunun için kırsalda inovasyon uygulamalarının dijitalleştirilmesi (tarım-gıda ürünlerini doğrudan pazarlama ve katma değerini artırma, çiftçi konseptinden kırsal girişimci konseptine geçme, dış pazarlara hitap eden yeni ürün ve hizmetleri oluşturma gibi) ve kırsal turizmle uyumlaştırılması çalışmaları yürütülmektedir. Ancak kırsal turizmde inovasyon, kırsal iletişim ve ulaşım altyapılarının yetersiz olması, küçük ölçek ekonomisinin inovasyona yapılacak yatırımları kısıtlaması ve işgücünün düşük vasıflı olması gibi engellerle karşı karşıyadır (Cvar vd., 2024: 14; Ankara Kalkınma Ajansı, 2016: 17, 33-34).

Dijital kırsal turizmde turistlere kişiselleştirilmiş akıllı hizmetler (yapay zekanın robot tur rehberi ve akıllı öneri sistemleri gibi) sunmanın ilk koşulu; akıllılaştırma ve otomasyon, ikincisi ise; “Karma Gerçeklik (MR)” teknolojisinin kırsal turizme sokulmasıdır. Karma gerçeklik, sanal gerçekliği ve artırılmış gerçekliği birleştirerek turistlerin gerçek dünyada dijital içerikle etkileşime girmesine olanak tanıyan ve kırsal çekicilikleri keşfetmek için daha zengin ürünler sağlayan bir teknolojik buluştur. Öte yandan blok zincir teknolojisi, dijital kırsal turizmin güvenliğini ve şeffaflığını artırmaya, turistlerin biletleme vd. işlemlerinde bilgileri doğrulamaya yardımcı olmaya başlamıştır. Özetle, dijital kırsal turizmin turistlere benzeri görülmemiş deneyimler sunarak daha akıllı, çeşitli ve sürdürülebilir bir turizm ekosistemi inşa edeceği beklentisi yüksektir (Su vd., 2023: 24, 27-28).

Sanal gerçeklik teknolojisinin kırsal turizmde kullanımlarından biri, “üç boyutlu sanal peyzaj” yaratılmasıdır. Bu sanal gerçeklik sistemi, sanal ortamda yerel çekiciliklerin tadını çıkarmak ve yerel kültürün içinde yaşamak isteyenlere hitap etmektedir. Sanal kırsal turizm merkezlerini oluşturmak üzere modelleme, haritalama, işleme gibi aşamalarda iklim, dağlar, bitkiler ve sular yeniden üretilmektedir. Sanal turizm sistemi sayesinde turistler çeşitli peyzajları görsel ve canlı şekilde görmekte, bu da turistlerde aslını görmek için merak uyandırmaktadır. Ayrıca şu anda mevcut olmayan, planlama ve inşa aşamasındaki ziyaret merkezleri sanal turizm sistemine entegre edilerek bitmiş şekilde sunulmakta ve böylece ön tanıtımlar yapılmaktadır. Bir başka uygulamada tarihi sebeplerden dolayı hasar görmüş ya da yok edilmiş kültürel peyzajlar yeniden canlandırılmakta,

turistler için yerel tarih hakkındaki bilgiler görselleştirilmektedir. Sözelimi kırlardaki bir antik kent, sokakları, binaları ve insanları ile kültürel sanal turlara açılmaktadır (Liu, 2018: 223, 226-227).

Dijitalleşmenin kırsal turizmde ulaştığı diğer alanlar konaklama, ulaşım, tanıtım ve faaliyetlerle ilgilidir. Akıllı telefonlara yüklenen uygulamalarla (Airbnb vb.) kırsal kesimdeki evler kiraya verilebilmekte, ücretin ödenmesi için şehre gitmeye gerek kalmamaktadır. Kırsal turizmde çiftliklerde konaklamanın marka bilinirliğinin düşük olması internetin kullanımıyla ortadan kalkmakta, Google haritalar ile turistler ve çiftlik sahipleri arasında "noktadan noktaya" iletişim kurulabilmektedir. Kırsal turizm destinasyonlarına ulaşımında ise dijital teknoloji, seyahat planlaması ve gerçekleşmesinde kolaylıklar sunmaktadır. Tanıtım konusunda, mobil telefondan çekilen bir fotoğraf çevrimiçi ağlar sayesinde potansiyel müşterilerin sosyal medya hesaplarına düşmektedir. Kırsal turizme katılmak isteyenler için artık kurumsal web sitelerini ziyaret etme gerilerde kalmaya onun yerine internet ve sosyal medyadaki paylaşımlar öne geçmeye başlamıştır. Kırsal turizmde tanıtımı sağlayan faaliyetlerden biri yerel festivaller, fuarlar, şenlikler ve özel kutlama günleridir. Sosyal medya bu noktada hem düşük bütçeli hem de doğrudan turistlere ulaşan bir reklam aracı olabilmekte, böylece sosyal medya ile bilinirlik ve çekicilik açısından rekabet avantajı sağlanmaktadır (Muğan Ertuğral vd., 2022: 23; Zhu ve Shang, 2021: 2; Kumlu vd., 2019: 734-735). Kırsal turizm faaliyetlerine katılımlarda her geçen gün dijital teknoloji kullanımının payı artmaktadır. Sözelimi kırsal turizmi daha eğlenceli ve etkileşimli hale getiren define avı oyunu (geocaching), GPS özelliği olan akıllı telefonlarla çok yaygınlaşmıştır. Bu interaktif oyun, doğanın kalbinde dolaşırken bir bölgenin kültürünü ve tarihini keşfetmeye eğlenceli biçimde olanak vermekte, yürüyüş ve doğa tutkunlarının tercihi olmaktadır (Boulin, 2018: 5, 7).

"BM Turizm", *Kırsal Turizm Destinasyonları İçin Öz Değerlendirme Aracı STAR'ı* 2024 Mayıs ayında kamu yöneticilerine ve basına tanıtmıştır. Bu dijital araç, yerel kamu otoritelerinin kırsal destinasyonlarda turizm gelişim aşamalarını kendi kendine ölçmesine ve değerlendirmesine, ayrıca farklı destinasyonları kıyaslamaya olanak sağlamakta, üye devletlerin sürdürülebilir ve kapsayıcı turizm politikalarına veri ve içgörü üretmektedir. Diğer ifadelerle STAR Programı'nın kapsamında şunlar vardır: *Öz değerlendirme; Kişiyi özel öneriler; Mükemmellik karşılaştırması; Dijital veri kaynakları ve görüşleri yönetme*. Bu Program, köyleri, peyzajları, bilgi sistemlerini ve kültürel çeşitliliği hep birlikte değerlendirmekte, kırsal destinasyonlarda turizmin gelişimine yönelik yenilikçi ve dönüştürücü yaklaşımları Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) ile uyumlu olarak teşvik etmektedir (UN Tourism, 2024).

5. AKILLI KÖYLER VE AKILLI KIRSAL TURİZM

5.1. Akıllı Köyler

Akıllı uygulamalar, kentlerden başlayarak kırlara kadar uzanmıştır. AB, 2017 yılında "Akıllı Köy Eylemi"ni başlatmıştır. Akıllı köylerin oluşturulma stratejisinde öncelikle kırsal alanların ve köylerin farklı özelliklerini tanımak, arkasından dijital yolları aşağıdan yukarıya yerel halkla birlikte tasarlamak ve yukarıdan aşağıya köprüler kurmak yer almıştır. Bu stratejilerin uzun vadeli amacı, yalnızca kırsalın kentseli yakalaması ve aradaki dijital uçurumun kapatılması değil, kent ve kır toplulukları arasında dijital entegrasyona dayalı ortaklıkların da kurulmasıdır. Bu, kırsal bölgeleri dijital izolasyondan kurtarmak, kendi başlarına dijital aktörler haline getirmek, demektir. Bir akıllı köy yaratmanın anahtarı dijitalleşme ise, sosyal inovasyon da kırsal toplulukların canlı ve sürdürülebilir olabilmesini sağlayan akıllı düşünüş biçimidir (Baykal, 2022: 219, 225).

Dijital teknoloji kapsamında bugünden yarıya kırsal turizmi çeşitli yönlerden etkilemesi beklenen en önemli gelişmelerden biri "Akıllı Köy" konseptidir. Kırsalda dijital teknolojilerin akıllı yönetim, akıllı hizmet, akıllı yaşam, akıllı çevre, akıllı faaliyetler, akıllı tarım, akıllı ulaşım ve akıllı enerji üzerinden kırsal turizmi nasıl dönüştüreceği sorusuna; büyük avantajlar getireceği, bunun da "kırsal turizm için akıllı bir şans" olacağı yanıtı verilmektedir. Nitekim İrlanda'da nüfus azalması, sınırlı istihdam ve dışa göç gibi sorunlarla mücadele etmek üzere, kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik stratejisinde "akıllı" uygulamalara geçilmesi benimsenmiştir (Baykal, 2022: 219).

Diğer taraftan birçok kişi, kırsala tümüyle dijitalleşmeyi sokmanın kırsal turizmin büyümesini ve özgünlüğünü bozacağı, yerli halk-misafir iletişimini kısıtlayacağı, doğal-yapaya dönüştüreceği, halk kültürü ile popüler kent kültürü arasındaki çizgiyi yok edeceği endişelerini taşımaktadır. Bu görüşler bir dereceye kadar doğru kabul edilse de hem kırsal kalkınma hem de kırsal yerleşmelerin kentlerle arasındaki teknolojik uçurumun ortadan kalkması ve küreselleşmeye uyum açısından dijitalleşmenin kırlara girmesi kaçınılmaz görülmektedir. Bu durumda öne sürülen görüşlerden birinde Cvar vd. (2024: 12), dijitalleşmeyi kırsal turizme uyarlarken teknolojinin kendine özgü uygulamalarının ötesine geçilmesini sağlayacak bir stratejinin izlenmesi, toplum ve iş modelleri üzerindeki değişimin ne olabileceğinin önceden saptanması ve sürdürülebilirlik boyutunun gözden kaçırılmaması gerektiğini savunmaktadır.

Akıllı köy, iklim değişikliği ve dijitalleşme gibi 21. yüzyılın yeni zorluklarına ve fırsatlarına yanıt verebilmek amacıyla doğrudan yerel toplulukların ürettiği akıllı çözümleri, akıllı yerel inovasyonu ve akıllı deneyimleri kapsamaktadır. Akıllı köy stratejisi, katılımcı yaklaşımla yerel düzeyde tasarlanmış, kırsal halk için uzun vadeli küresel vizyon sunan ve yenilikçi çözümler getiren bir yenilikçi yerel kalkınma stratejisidir. Akıllı köyler, girişimciliği ve yerel istihdam potansiyelini artırarak ekonomik büyümenin önünü açmakta, yenilenebilir enerjinin kullanılmasına, verimli kaynak yönetimine, kaynak tüketimini azaltmaya, çevre dostu tarıma geçiş ve yeşil altyapının korunmasına katkıda bulunmaktadır. Akıllı köy girişiminin en önemli yararlarından biri de erken uyarı sistemleri ile afetlere hazırlık ve müdahale için yardımcı olmasıdır (Ocsko, 2019: 6-7, 12, 17; Cömertler, 2024: 104-105).

Akıllı köyler kırsal yerleşmelerin gelişim sürecinde kooperatif ya da derneklerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. AB'nin kırsal alanlarında, sosyal yenilikler, hareketlilik, kırsal ve kentsel alanlar arasında daha güçlü bağlar ve döngüsel ekonomiyi uygulayabilmek için akıllı köy girişimi başlatılmıştır. Sürecin en kritik noktası, toplumun isteklerine, ihtiyaçlarına ve kültürel ortamlarına uyumlu olmayacak kalkınma paradigmalarını dayatmamasıdır. Kırsal toplulukların karşılaştığı zorlukları ele almak için stratejik bir yaklaşım ve akıllı çözümler kullanan akıllı köyler, "Avrupa Yeşil Mutabakatı" hedeflerini kırsal alanlarda gerçekleştirmek için önemli bir araçtır. Akıllı köyler, Mutabakat'ın uygulanmasında Avrupa'nın kentsel ve kırsal alanları arasındaki uçurumu kapatmaya yardımcı olabilir, ancak her köyün kendine özgü ihtiyaçları ve öncelikleri olduğundan aşağıdan yukarıya bir yaklaşım gerektirmektedir. Akıllı köy modelleri (akıllı tarım sistemi, akıllı eğitim sistemi, akıllı atık yönetim sistemi, akıllı su yönetim sistemi, akıllı enerji yönetim sistemi, akıllı sağlık izleme sistemi, akıllı e-yönetişim vd.) dijital platformlar, paylaşım ekonomisi, döngüsel ekonomi, kırsal turizm ve kırsal hizmetlerde sosyal yenilikler ve teknolojik başarılar arasında sinerji yaratmayı hedeflemektedir (Öztaş Karlı, 2020: 32-33-42; Ciolac vd., 2022: 9; European Commission, 2024: 7).

Akıllı köylerin Avrupa'da sayısız örnekleri vardır. Avrupa Komisyonu'nun "Akıllı Eko-sosyal Köyler" pilot projesinin raporuna göre (European Commission, 2019: 110-111), köylerin kalkınmasını amaçlayan projelerin odaklandığı alanlardan biri de turizmdir. Ayrıca bu köylerde tarım, çevre, enerji, mobilite, sağlık, eğitim, kültür ve turizm tematik alanlarında yenilikçi ve akıllı çözümler formüle edilmektedir. Akıllı köy girişimlerinde en aktif ülkelerden biri Finlandiya'dır ve sağlık, eğitim ve hareketlilik gibi temel hizmetleri geliştirmek için dijital araçlar kullanmaktadır. Slovenya, "Akıllı Köy-Yarın Projesi" adı altında sosyal inovasyon, dijitalleşme, sürdürülebilir hareketlilik ve döngüsel ekonomiye yatırım yapmaktadır. Bir diğer ilginç proje; Almanya, Fransa, İtalya, Lihtenştayn, Avusturya, İsviçre ve Slovenya'nın Alp Dağları'ndaki köylerini buluşturan "EUSALP Akıllı Köyler" projesidir. Geniş bant teknolojisinin kullanımıyla turizme hizmet edecek yerel altyapıların ve hizmetlerin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Romanya'nın Maramures bölgesinde turizmi geliştirmek üzere başlatılan akıllı köy girişimleri, köylerdeki otellerin sayısını 2015-2021 arasında %188 artırmıştır. Bu artış, dijital tanıtım kampanyası sonucunda hem yabancı turistlerin ilgisinin çekilmesi hem de işletmelerin farklı finansman programlarından desteklenmesiyle ortaya çıkmıştır (Mozzillo ve Amatucci, 2024: 51).

5.2. Akıllı Kırsal Turizm Ve Dijitalleşmeden Beklenen Etkiler

Kırsal turizmin günümüzde sosyo-ekonomik kalkınmada rol oynayabilmesi için onun sosyal inovasyon unsurları ile beslenmesi şarttır. Diğer anlatımla, sosyal inovasyonlara kavuşmamış bir kırsal halk, kırsal turizme hazırlanmamış demektir ve bunun sonucunda da kırsal turizmin hem çağa ayak uydurması hem de sürdürülebilir olması beklenemez (Baykal, 2022: 225).

Günümüzde akıllı kırsal turizmin inşasında iletişim, inovasyon ve yapay zeka en önemli bileşenlerdir. İnternet teknolojisiyle doğal coğrafi ve kültürel bilgi kaynaklarını bütünleştirmek, akıllı hizmet sistemi kurmak, üç boyutlu (3B) kırsal turizm haritaları ve sanal kırsal rehber yazılımı hazırlamak, kırsal turizm rota planlaması yapmak vd. beraberinde kırsal turizmi “akıllı” dönüşüm sürecine sokmaktadır. Akıllı kırsal turizm aynı zamanda, akıllı turizm, akıllı ekonomi, akıllı çevre ve akıllı yaşamla da bütünleşmektedir. Dünyada internet teknolojisinin sürekli yenilenmesi, özellikle de yeni medya kanallarının çoğalması akıllı kırsal turizmin gelişmesinin önünü açmıştır. Hükümetlerin turizm işletmeleriyle işbirliği yaparak, ulusal ve bölgesel akıllı kırsal turizm sistemini planlaması ve inşa etmesi için beklentiler büyüktür. Politikalar, insan kaynakları, maddi kaynaklar ve finansal kaynakların hepsi koordine edilerek, kırsal kesimi canlandırmak üzere etkili ve güvenilir bir kalkınma yolu olan akıllı kırsal turizme geçiş her geçen gün artmaktadır (Zhao ve Zhang, 2021: 2-3).

Kırsal turizmde akıllı dönüşüm, *işletmeciler* açısından teknik ve sosyal açıdan inovasyon demektir. İşletmeciler dijital altyapıyı kurarak seyahat sırasında hatta öncesinde akıllı kırsal turizm web sitesine giriş yapanlara işletme ve destinasyon hakkında kapsamlı bilgiler sunabilmekte, onlara sanal turizm deneyimi yaşatmaktadır. Aynı zamanda bilet, konaklama, eğlence, ulaşım ve diğer ilgili rezervasyonların ağ üzerinden yapılabilmesi mümkün olmaktadır. Akıllı kırsal turizm platformları, turizm işletmelerinin hem turistleri hem de pazarı kapsamlı şekilde tanımaları için çok önemli bir fırsat ve kolaylık haline gelmiştir. Böylece turistler tüketim seviyesine, tüketim özelliklerine ve turizm tercihlerine göre gruplara ayrılabilmekte, ihtiyaçlarına göre çeşitlendirilmekte, kişiselleştirilmiş ve farklılaştırılmış hizmetler alabilmekte ve tavsiyeler verebilmektedirler (Huang, 2020: 2-3).

Akıllı kırsal turizmde *turistler*; sosyal medyanın ve akıllı telefonların desteğiyle, kırsal destinasyonlar, seyahat, konaklama, aktiviteler ve hizmetler hakkında önceden araştırma yaparak ve dönüşlerinde deneyimlerini paylaşarak eski davranış kalıplarını tamamen değiştirmektedirler. Akıllı telefon, bir turistin tatil hazırlığında başkalarının deneyiminden yararlanmanın en iyi aracı ve tüm bilgilere açılan bir kapıdır. Kırsal turistlerin mobil teknolojiyi yoğun kullanması, kırsalda kendilerini de "mobil" yapmaktadır. Destinasyon uygulamaları, fotoğraf/video çekimi ve elektronik rehberler, kırsal turistin en fazla başvurduğu teknolojik olanaklardır. Cep telefonlarındaki akıllı uygulamalar, kırsal ortamlarda turist için hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda, bir kırsal turizm destinasyonuna ait bilgi, haritalar, yerel rehberlik, iletişim vd. açısından çok iyi tasarlanmış olmalıdır. Sosyal medya ve akıllı telefonlar yanında turist deneyimine değer katmak için Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BİT) kullanımı zorunlu hale gelmiştir. BİT'ler, kişiselleştirmeyi ve iletişimi en üst düzeye çıkardığı için turistlerin tatil taleplerinin her aşamasında devreye girmektedir. BİT'ler aynı zamanda, kırsal alanların görünürlüğü, iletişim, turist akışlarını kontrol, ürünlerin pazarlanması ve yüksek kalitede hizmet için çağdaş bir ihtiyaçtır. Ancak yine de “doğal ve kültürel çekicilikleri kişisel deneyimlerle tanımak” kırsal turizmin temel motivasyonu olduğu için, yetişkin turistlerin destinasyonda BİT kullanımına önem vermedikleri, teknolojik donanımın onlar için kırsal destinasyon seçiminde ön planda gelmediği de görülmektedir (Ballina, 2022: 2, 12, 378).

Turizm sektöründe her geçen gün artan teknolojik yenilikler *turist rehberliği* mesleğini de etkilemeye başlamıştır. Kırsal turizmin de dahil olduğu turizm türlerinde turistlerin ziyaretleri sırasında akıllı turist rehberi mobil uygulamalarını kullanma oranı çok yükselmiştir. Ayrıca rehberler de kendi turlarında dijital ekipmanları kullanır olmuşlardır. Bunlar arasında “head set”, “sanal gerçeklik gözlükleri” ve “audio guide” başta gelmektedir (Gündüz ve Öztürk, 2021: 159).

Dijitalleşme ile akıllı kırsal turizme dönüşmenin olumlu ve olumsuz birçok etki yaratması beklenmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Dijitalleşme Sürecinin Kırsal Turizm Üzerinde Beklenen Etkileri: SWOT Analizi

Kazanılacak Güçlü Yönler	Ortaya Çıkabilecek Zayıflıklar
- Dijitalleşme, kırsal turizmi kolaylık, farklılık ve yeniliklerle zenginleştirebilecektir. - Akıllı kırsal turizm, akıllı ulaşım, akıllı tarım ve akıllı enerji ile bütünleşerek avantajlar elde edebilecektir. - Akıllı kırsal turizmin rekabet gücü yükselebilecektir. - Dijitalleşmiş kırsal turizmde faaliyetleri planlama ve uygulamalar daha sistematik hale gelebilecek ve yenileri ortaya çıkabilecektir. - Dijitalleşme, kırsal turizmin farklı ağlar içine girmesini sağlayarak iletişimini güçlendirebilecektir. - Dijitalleşme, kırsal turizm müşterilerinin memnuniyetini artırabilecektir. - Dijitalleşme, kırsal turizmde macera aktiviteleri isteyen turistlerin izlenmesini ve güvenliğini sağlayabilecektir.	- Dijitalleşme, kırsal turizmin kendine özgü olmazsa olmaz ilkelerini zedeleyebilecektir. - Dijitalleşme, kırsal turizmde yaşayarak öğrenme faaliyetlerinin yapaylaşmasına yol açabilecektir. - Dijitalleşme, kırsal turizmde “ev sahibi dostluğu” bekleyenlere yanıt vermekten uzaklaşabilecektir. - Dijitalleşme ile insan tasarrufuna giden işletmelerin özellikle bireysel ilgi ve hizmet bekleyen müşterilerinde memnuniyet derecesi azalabilecektir. - Kırsal turizmde özel ilgi/hobi gruplarının isteklerini karşılamada dijitalleşmiş standart hizmetler yeterli olmayabilecektir.
Kazanılacak Fırsatlar	Ortaya Çıkabilecek Riskler
- Dijitalleşme, kırsal turizm destinasyonunda yaşayanların yaşam kalitesini iyileştirebilecektir. - Dijitalleşme, yerel ve kamu yönetimleri ile işletmecilere faaliyetlerini ve hizmetlerini kolaylaştırma, yaygınlaştırma ve yenileme fırsatı verebilecektir. - Dijital teknolojiye bağımlı gençler, akıllı kırsal turizme ilgi duyabileceklerdir. - Dijital teknolojik tanıtımlar, kırsal turizmde farklı profillerden yeni turistik talepler yaratabilecektir. - Doğal afet, iklim değişikliği gibi kırsal turizmi tehdit edebilecek dış faktörlerin zararları dijital sistemlerle minimuma indirilebilecektir.	- Dijitalleşme, kırsal turizmde uzun vadede “kırsallıktan uzaklaşma” riski getirebilecektir. - Kendi kendine öğrenmek, kendi sınırlarını tanımak ve yüz yüze iletişime önem veren müşteri kitlesi, dijital kırsal turizmi tercih etmeyebilecektir. - Dijitalleşme, uzak dağlık bölgelere, yoksul halklara tam giremediği zaman buralardaki kırsal turizm haksız rekabete uğrayabilecektir. - Kırsalda akıllı uygulamaların çoğaldığını görenler, kentlerden koparak kırsala yerleşmeye başladıkça kırsal turizm yerleşmeleri de özgünlüğünü kaybedebileceklerdir.

Yukarıdaki SWOT analizi değerlendirildiğinde dijitalleşmiş kırsal turizm hakkında şu yorumlar yapılabilir: Dijitalleşmenin kırsal turizmi birçok açıdan güçlendireceği, turistlerin memnuniyet düzeylerini artıracığı ve yerel halkın yaşam kalitesini iyileştireceği, buna karşılık faaliyetleri yapaylaştıracığı, dostluk ilişkilerine önem verenleri uzaklaştıracığı ve standart hizmetlerin özel ilgi alanlarını daraltacağı söylenebilir.

6. AVRUPA’DAN AKILLI KIRSAL TURİZM ÖRNEKLERİ

Günümüzde kırsal turizmde en verimli yararlanmanın tek yolu olarak “Akıllı Köy Turizmi” gösterilmektedir (Ballina, 2020: 370). Bu kadar iddialı bir yaklaşımda bulunan Ballina’nın 2020’deki

bu görüşü, 2025'e geldiğimizde doğrulanmış mıdır? Bu soru, çeşitli ülkelerden akıllı kırsal turizm uygulamalarından örnekler verilerek yanıtlanabilir.

İtalya'da akıllı köylerin iyi yapılandırılması durumunda yalnızca teknolojik düzeyde değil, aynı zamanda köylerin mimarisini ve mutfak lezzetlerini keşfetmeyi ve doğada yürümeyi seven turistler için de çekici bir merkez haline gelebilecekleri ve bunun da bir dizi avantaja yol açabileceğinden hareketle ülkede tur operatörleri ve turistler için yeni hizmetler sunmak, bölgesel pazarlama operasyonlarını yürütmek, turistler arasında dijital bağlantı sistemleri kurmak, mobilite hizmetlerini yaygınlaştırmak ve arz kullanımını artırmak hedeflenmiştir. İtalya'da akıllı köylerden temel beklenti; kırsal turizm pazarının büyümesine, yaratıcı ekonominin gelişmesine, geleneğin ve toplumsal değerlerin korunmasına, altyapının iyileştirilmesine katkı vermesidir. İtalya'da bazı tarihi köyler, akıllı köylere doğru bir dönüşüm içine girmişlerdir. Akıllı köy dönüşümü, "İtalya 2025 Planı: Teknolojik ve Dijital Yenilik Stratejisi" kapsamındadır ve şimdiden hızlı bir dijital dönüşüm gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Yapılan bir araştırmada, *Santa Fiora (Grosseto)* ve *Sellia (Catanzaro)* köy belediyelerinin hem akıllı köy hem de akıllı turizm hedefine ulaşmak için yaptıkları yatırımlar ve yürüttükleri projeler analiz edilmiştir. "Santa Fiora Akıllı Köy Projesi", köye bitişik Bagnolo köyündeki eski otel binasının yenilenmesiyle başlamış, yapının yüksek hızlı internetle donatılması planlanmıştır. Köyün her yerine geniş bant teknolojisinin kurulumu, belediye, kamu yönetimi ve özel şirketlerin entegre biçimde çalışabilmesini mümkün kılacaktır. Projenin ilk kısmında turist sayısının bir yıl içinde katlanarak arttığı (2022'den 2023'e %196) görülmüştür. Bu sonuç, bir köyün çekici hale getirildiğinde turist varışlarını nasıl etkileyebileceğini göstermiştir. Sellia, nüfusu az olmasına rağmen, sınırları içinde "SMOSS Müze Ağı" olarak bilinen sekiz müzeye sahip olmasıyla ünlüdür. Son yıllarda köyde başlatılan bir proje, Sellia'yı akıllı köye dönüştürmüştür. Yürütülen çalışmalar arasında, Sellia'nın merkezine üç adet "Akıllı Bank" yerleştirilmesi ilginç bir girişimdir. Güneş enerjisiyle çalışan bankalar, mobil cihazların şarj edilmesini, internete erişimi, çevresel kaynaklar hakkında bilgi edinmeyi ve geceleri aydınlatmayı sağlamaktadır. Sellia'da ayrıca vatandaşlara ve turistlere hizmet etmek üzere "Akıllı Sağlık İstasyonları" kurulumuna 2024 yılında başlanmıştır. Köye sokulan teknolojik yeniliklerden diğer ikisi, hava durumunu öğrenmeye yarayan akıllı bir cihaz ile turistlerin köyü keşfetmesine olanak tanıyan, köyü turizmde daha aktif hale getiren, bir dizi rota öneren "Sellia Rehber Uygulaması"dır. Bu projeler sayesinde Sellia, ulusal ve uluslararası medyanın dikkatini çekmiş, turist sayısı artmış ve belediye çeşitli yatırımlar için yeni fonlar kazanmış, belediye bu fonlarla tüm vatandaşlara ücretsiz wi-fi ağı oluşturmuş, sonuçta Sellia, İtalya'nın en geniş etkili ilk akıllı köyü olmuştur. Yeni işletmelerin açılması ve yeni işlerin yaratılması, Sellia halkına ekonomik ve demografik büyüme getirmiş, dijitalleşmenin etkisiyle daha fazla sosyal katılımcılık sağlanmıştır (Mozzillo ve Amatucci, 2024: 50, 54-57).

İspanya'da kırsal alanların dijitalleştirilmesi, ülkenin iç kısımlarındaki kırsal alanları büyük ölçüde etkileyen akut nüfus azalması sorununa çözüm getirmek için temel öncelik olarak kabul edilmiş, planlama, girişim ve uygulama adımları atılmıştır. Yerel yönetimlerin kamu hizmetlerini 4.0'a entegre biçimde, koordineli ve akıllı şekilde yönetebilmeleri için geliştirilen yazılım platformu, hizmetleri arasına turizmi de katmıştır. Extremadura bölgesinde "Akıllı Eyalet" adlı bir çalışmada, kentsel ve kırsal alanlar arasındaki dijital uçurumu ortadan kaldırmak amacıyla, eylemler arasına akıllı turizm yönetimi de dâhil edilmiştir. Aragon bölgesindeki Borja köyünün Yerel Eylem Grubu, vatandaşlar, engelliler ve turistler için köyü tamamen dijital erişilebilir hale dönüştürmek amacıyla bir proje yürütmüşlerdir (ENRD, 2019: 1-4). Ülkede ayrıca, yeni teknolojilerin turist deneyimindeki rolünü derinleştirmeyi hedefleyen "Akıllı Turizm Destinasyonları Veri Tabanı Projesi", kırsal turizmin referans noktası olan Taramundi (Asturias) kırsal alanını da kapsamı içine almıştır. Bulgulara göre; kırsalda akıllı telefon kullanımı %90 artmıştır. Projeye göre bölgede seyahat öncesi, varış yeri ve sonrasında sosyal medya paylaşımı yoğun kullanıma sahiptir. En heyecan verici sonuçlar ise kırsal turizme yardımcı teknolojik programlarla ilgilidir ve üç tanesi öne çıkmıştır: Destinasyon uygulamaları, fotoğraf/ video çekimleri ve dijital rehberler (ses/ video). Bir diğer ilginç sonuç, kırsal turizmde konaklamanın bölgede yeni formlara kavuşmasıdır. Airbnb, HomeAway, Wimdu gibi paylaşım ekonomisi platformlarının konaklamadaki payının önemli artışlar göstermesi, turistlerin dijital teknolojiye ilgisinin bir göstergesidir. Ülkede, milenyum kuşağının

kırsal turizm istekleri ile kırsal alanlarda aktif dijital uygulamaların akıllı kırsal turizmde buluşması, başarıya giden yol olarak kabul edilmiştir (Ballina, 2020: 371, 375-377).

Romanya’da Maramures bölgesi, otantik kırsal yaşam tarzıyla uluslararası düzeyde tanınmıştır. Bölge, benzersiz oluşunu göz alıcı peyzajlara, ormanlara, kırsal konut mimarisine, dini yapılara, geleneklerini sürdüren insanlara ve halk kostümlerinin zenginliğine borçludur. Bölgenin gelecekte de orijinal kalabilmesi için “Akıllı Eko-köy” planlaması kararı alınmıştır. Maramures’le ilgili bir çalışmada turistlerin ve işletmecilerin köyler hakkındaki algısı, vizyonu ve yenilikçi sürdürülebilir kırsal turizm girişimciliğinin potansiyeli araştırılmıştır. Bu bağlamda; Botiza, Breb, Brebești, Barsana, Desed, Ieud, Sapanta köyleri seçilmiştir. Akıllı köylerin sürdürülebilir kalkınmada farklı aktörleri ve farklı teknolojileri birbirine bağlamasından hareketle, bu bütünselliğin içine turizm de katılmıştır (Ciolac vd., 2022: 3, 9, 22).

Slovenya’nın kırsal alanlarında kırsal turizmi de içine alacak şekilde dijital teknolojinin kullanımı için üç model geliştirilmiştir: (i) *Web platformu modeli*: Amaç, yerel üreticilerin ürünlerini yerel pazara sunmada dijital teknolojilerin avantajlarını kullanmaları ve çiftlik sahipleri ile gıda üreticilerini tüketicilerle buluşturmaktır. Kırsal toplumla işbirliği içinde hazırlanan web sitesinde fotoğraf ve videolarla zenginleştirilmiş biçimde kırsal alanların dijital dönüşümünün hikayesi anlatılmaktadır. Bu platformun en büyük etkilerinden biri, sürdürülebilir kırsal ekonomiyi desteklemeye ve kırsal turizmi canlandırmaya odaklanmasıdır. (ii) *KulTura modeli*: “Artırılmış Gerçeklik (AG)/VR” teknolojisini kullanmaya dayalıdır. Bu model, çevrimiçi ziyaretçilerin sanal ortamda transferleri ve “alışılmadık” bir deneyim yaşamalarını amaçlayan “Interreg Slovenya-Hırvatistan Programı” kapsamında geliştirilen bir mobil uygulamadır. Geri dönüşlere göre, ziyaretçiler bir dizi fotoğrafa bakarak gerçek ortamı hatırlamak yerine bu deneyimi canlı bir şekilde yaşamayı ve hatırlamayı çok daha etkili bulmuşlardır. Aynı zamanda bu sanal deneyimler, turistlerin o yeri yüz yüze ziyaret etme niyetlerini de artırmıştır. (iii) *Divina Wine Hub modeli*: Slovenya’nın Istria şarap üretim bölgesinde genç şarap üreticilerinin girişimiyle oluşturulmuştur. Bu model özellikle üreticilerin katılımını, şarap ürünlerinin ortak tanıtımını, ortak pazarlanmasını ve satışlarda gelişmiş bilgisayar teknolojilerinin kullanımını, sürdürülebilir ekonomik verimliliği ve işletmenin optimizasyonunu merkeze almıştır. Bu modelde sanal şarap tadımı da yapılmaktadır (Cvar vd., 2024: 15-17).

7. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Dijital teknolojilerin turizm sektöründe vazgeçilmez hale geldiği 21.Yüzyılın ilk çeyreğinde, akıllı köy, akıllı yönetim, akıllı vatandaş, akıllı yaşam, akıllı çevre, akıllı tarım, akıllı ekonomi, akıllı enerji ve akıllı hareketlilik üzerinden kırsal turizm de bu geniş ağın içine girmiştir. Hatta kırsal turizmde başarının yolu olarak “Akıllı Köy Turizmi” ne geçiş gösterilmektedir. Bu yaklaşımla Avrupa’da birçok ülkede akıllı kırsal turizm örnekleri çoğalmaya başlamıştır. Kentlerde ve kıyı turizmi destinasyonlarında turizmin dijitalleşmesini izlemek kolay olurken, kırsal turizmde dijitalleşmenin hem yeni başlaması hem aşamalı gelişmesi hem de yeterli izleme kriterlerinin olmaması nedeniyle nasıl bir dijital dönüşüm gerçekleştiğini tespit etmek o denli güç olmaktadır. O nedenle kırsal turizmde dijitalleşme hakkında daha çok beklentiler konu edilmekte ve tahminler üretilmektedir. Sözgelimi dijitalleşme kırsal turizme yeni bir kimlik kazandıracak ve büyük avantajlar getirecek, diğer görüşlere göre ise kırsal turizmin özgünlüğü kaybolacak, köylerin birbirine benzemesi artacaktır. Bu iki görüşün de haklı olduğu taraflar vardır. Kırsal sosyo-ekonomik kalkınmada dijitalleşmenin ve akıllı uygulamaların önemi tartışılmaz bir gerçektir. Akıllı girişimlerin kırsal turizme girmesi engellenmemeli, ancak tümüyle ele geçirmesi ne de şüpheli yaklaşılmalıdır. Çünkü kırsal turizmin en büyük ve ayrıcalıklı çekiciliğinde direkt ev sahibi-turist iletişimi, karşılıklı dostane ilişkiler, yerel kültürü yüz yüze deneyerek öğrenme ve farklılıkları yerinde yaşama vardır. Dijitalleşmenin kırsal turizmde hizmetleri ve aktiviteleri standart hale getireceği ve tek tipe dönüştüreceği endişesini haklı bulmamak mümkün değildir. Bu durumda kırsal turizmde dijitalleşmeyi kontrol altında tutarken olumsuz etkilerin ortaya çıkmaması için neler yapılmalıdır sorusuna birkaç öneriyle yanıt verilebilir:

- Turistin kırsal turizme katılma isteğinin ve yer seçiminin en başında, işletmecinin de tesisi yönetim ve tanıtım aşamasında; dijital teknolojiden yararlanma (tavsiye alma, ulaşım ve konaklama rezervasyonu, planlama, pazarlama, ağ kurma-katılma, güvenlik vd. konularında) vazgeçilmez olmalıdır.
- Kırsal turizm ziyaretinin sonunda turistlerin deneyimlerini paylaşması, tavsiyeler, eleştiriler ve geri dönüşler yapabilmesi için dijital teknolojiyi kullanması teşvik edilmelidir.
- Kırsal turizmi uygulama sırasında, turistlerin kalış süresi içinde dijital uygulamalar mobil telefonlarda aplikasyonlarla sınırlı olmalıdır. Buna karşılık sanal gerçeklik, otomasyonel akıllı hizmetler, robotik girişimler, sanal rehberlik vd. kısıtlanmalıdır.
- Kırsal turizmde işletmeler, yerel yönetimler, turistler ve yerel halk arasında dengeli ilişkiler için “kırsal dijital inovasyon ekosistemi” kurulmalıdır. Bunun için kırsal inovasyon uygulamalarının dijitalleştirilmesi ve kırsal turizmle uyumlaştırılması önerilebilir.

Günümüzde turistlerin yaş, cinsiyet, meslek, gelir, medeni durum, kent-kır kökeni ve eğitim durumlarına göre motivasyonları, destinasyon ve aktivite seçimleri birbirinden çok farklıdır. Kırsal turizm genellikle yetişkinlerin ve çocuklu ailelerin tercihinde olan bir turizm türüdür. Turist profilini çeşitlendirmek kırsal işletmelere verimlilik, stabilite ve rekabet üstünlüğü kazandırdığı için kırsal turizmi geliştirme politikalarında gençleri ve ileri yaşlıları da çekmek bir hedef haline getirilmelidir. Bu doğrultuda gençleri kırsalda tutabilmenin ve sadakat yaratabilmenin koşullarından biri, onlara dijital ürünlerle hizmet vermek olsa da öte yandan eski yöntemlerle (yaşlılarla sohbet çobanlarla bilgi alışverişinde bulunma ve birlikte ve yürüyüşler, tarımsal işlere katılım vd.) tanıstırarak dengeyi kurmak en akıllı çözümlerden biri olacaktır.

Kaynakça

- Alonso, N., Vicent, L. ve Trillo, D. (2024). Digitalisation and Rural Tourism Development in Europe, *Tourism & Management Studies*, 20(SI), 33-44.
- Ankara Kalkınma Ajansı. (2016). Ankara (TR51) Kırsal İnovasyon Yol Haritası 2017-2023, Sivil Toplum Diyalogu Ankara'da İnovasyonu Kırsala Taşıyoruz Projesi.
- Aydınbaş, G. (2023). Akıllı Turizm (Turizm 4.0) Teknolojileri Üzerine İktisadi Bir Yaklaşım: Türkiye Örneği, *Journal of Tourism Intelligence and Smartness (JTIS)*, 6(1), 26-44.
- Ballina, F. J. (2020). Is There Rural Smart Tourism? A Spanish Experience, *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 42(3), 369-380.
- Ballina, F. J. D. B. (2022). Smart Concept in Rural Tourism: A Comparison Between Two Phases (2016-2019), *Revista de Economia e Sociologia Rural (RESR)*, 60(1), e234629.
- Baykal, F. (2022). Mekânlar ve Turistler İçin Yenileyici, Canlandırıcı ve Dönüştürücü İşlevleriyle İkinci Nesil Kırsal Turizm, *Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar & Güncel Araştırma ve İncelemeler* (Ed. E. Kapluhan, F. Akbaş, Ş. Demir), 215-247. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Boulin, J. L. (2018). *Les Innovations en Termes d'Activités dans le Tourisme Rural*, Université Bordeaux Montaigne, France.
- Cheng, C., Zhang, Y., Luo, S., Yang, W., Guo, Y., Yu, H. ve Kang, J. (2022). Study on the Marketing of Rural Tourism Destination Based on the Internet Perspective, *MATEC Web of Conferences*, 355, 02066, 1-7.
- Ciolac, R., Iancu, T., Popescu, G., Adamov, T., Feher, A. ve Stanciu, S. (2022). Smart Tourist Village-An Entrepreneurial Necessity for Maramures Rural Area. *Sustainability*, 14, 8914, 2-27.
- Cömertler, S. (2024). Kırsal Alanlara Yönelik Gelişmekte Olan Akıllı Paradigmalar, *Urban 21 Journal*, 2(2), 96-112.
- Cvar, N. (2024). Transformative Smart Rural Tourism in Adversity of the COVID-19 Pandemic and Beyond, *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(6), 4065.

- ENRD. (2019). *Case Study: Spanish Strategies for Digitising Rural Areas*, The European Network for Rural Development (ENRD) Contact Point, EU.
- European Commission. (2019). *Pilot Project: Smart Eco-social Villages*, Final Report, Directorate-General for DG for Agriculture and Rural Development, Brussels, Belgium.
- European Commission. (2021a). *Green Paper on Ageing: Fostering Solidarity and Responsibility Between Generations*. Brussels, Belgium.
- European Commission. (2021b). *Factsheet on a Long-term Vision for Rural Areas*. Brussels, Belgium.
- European Commission. (2024). *Report on Smart Villages Contribution to the European Green Deal, Farm to Fork and Biodiversity Strategies*, Directorate-General for Agriculture & Rural Development, Brussels, Belgium.
- Gündüz, İ. ve Öztürk, Y. (2021). Yeni Nesil Turist Rehberlerinin Dijital Pazarlamaya Bakış Açıları, 151-160, IV. Ulusal Turist Rehberliği Kongresi Bildiriler Kitabı, 4-5 Kasım 2021, Mersin.
- Huang, K. (2020). A Study of Rural Tourism Promotion Based on Intelligent Tourism Platform, *Journal of Physics: Conference Series*, 1648.
- Kumlu, S.T., Altıntaş, H. ve Özkul, E. (2019). Kırsal Turizm Destinasyonlarının Tanıtılmasında Sosyal Medyanın Rolü, *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 3(4), 723-738.
- Lane, B., Kastenholz, E. ve Carneiro, M. J. (2022). Rural Tourism and Sustainability: A Special Issue, Review and Update for the Opening Years of the Twenty-first Century. *Sustainability*, 14(6070), 1-15.
- Liu, S. (2018). Application Research of Virtual Reality Technology in Rural Tourism Promotion, *International Workshop on Advances in Social Sciences (IWASS 2018)*, 223-227, Francis Academic Press, UK.
- Mozzillo, M. ve Amatucci F. M. (2024). Tourism in Smart Villages as an Enhancement of Rural Areas, *Turistica-Italian Journal of Tourism (TIJT)*, 33(1), 43-66.
- Muğan Ertuğral, S., Kuran, İ. ve Tekeli, H. N. (2022). Dijitalleşmenin Turizm Sektörüne Yansımaları ve Bölgesel Kalkınmaya Etkisi, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 14-25.
- Ocsko, E. (2019). *Guide-Comment Devenir un Village Intelligent: Smart Rural 21*, Commission Européenne: AGRI-2019-409.
- Öztaş Karlı, R. G. (2020). Akıllı Kentlerden Akıllı Köylere, *Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Teori ve Araştırmalar* (Ed. R. Kasmov ve L. Kudumovic), 29-47. Gece Kitaplığı, Ankara.
- Petelca, O. ve Garbuz, V. (2020). *Social and Economic Effects of Rural Tourism on The Development of Rural Areas*, CES Working Papers, Alexandru Ioan Cuza University of Iasi, Centre for European Studies, 12(2), 123-143.
- Su, L., Zhu, H. ve Lyu, F. (2023). Study on the Application of Digital Rural Tourism and Immersive Technology in Hebei Province, *The Frontiers of Society, Science and Technology*, 5(16). 23-28.
- Tulla, A. F., Vera, A. Valldeperas, N. ve Guirado, C. (2017). New Approaches to Sustainable Rural Development: Social Farming as an Opportunity in Europe? *Human Geographies-Journal of Studies and Research in Human Geography*, 11(1), 25-40.
- TÜRSAB. (2019). *Turizm Sektörü Dijitalleşme Yol Haritası ve Seyahat Acentaları Dijital Dönüşüm Raporu*. Türkiye Bilişim Vakfı ve EY Türkiye Yayını.
- UN Tourism. (2024). *UN Tourism Launches Digital Self-Assessment Tool for Rural Destinations*, News Release, 8 May 2024, Madrid.
- UNWTO. (2023). *Tourism and Rural Development: A Policy Perspective* UNWTO. Member States Survey on Tourism for Rural Development. World Tourism Organization (UNWTO), Madrid.
- URL-1. European Commission. Digital Transformation, https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/digital-transformation_en (03.09.2025)
- Yang, S., Guo, W., Xu, T. ve Liu, T. (2024). Analysis on the Evolution Characteristics of Rural Tourism Public Service System from the Perspective of Digitalization-Empirical Evidence from the Silk Road Economic Belt, *Sustainability*, 16, 1-24, 8810.

- Zhao, L. ve Zhang, D. (2021). Research on the Path of Revitalizing Rural Tourism from the Perspective of Smart Tourism, *E3S Web of Conferences*, 251, 03037.
- Zhu, W. ve Shang, F. (2021). Rural Smart Tourism Under the Background of Internet Plus, *Ecological Informatics*, 65, 1-9.